

I N F O R M E S

EL COR DE LA CATEDRAL DE BARCELONA

INFORME PRESENTAT PER L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS A L'EXCEL·LENTÍSSIM
I REVERENDÍSSIM SENYOR BISBE DE BARCELONA, PER ACORD PRES EN SESSIÓ
DE 9 DE JUNY DE 1951

El fet d'ésser novament plantejada la qüestió de si és o no és convenient de remoure el cor de la catedral del lloc que ara ocupa a la nau central del temple, dóna ocasió d'examinar un cop més aquest projecte, formulat repelidament i, fins ara, abandonat cada vegada.

Només aquesta insistència ja vol dir que hi deu haver raons que aconsellen el canvi, contrapesades, però, per raons contràries, que són les que, després de debatuda la qüestió, han prevalgut en definitiva.

El propòsit de remoure el cor fou formulat per primera vegada durant el segle XVI, quan tot just n'era acabada la construcció. Reprès en els segles XVII i XVIII, sense conseqüències, produí llargues i enutjoses discussions al voltant de l'any 1929, dins l'ambient de renovació general i potser, especialment, de renovació arqueològica, promogut per l'Exposició Internacional celebrada aquell any a Barcelona.

Separades les acrituds i les desviacions, cada nova discussió deu haver deixat un heretatge de consideracions dignes d'ésser tingudes en compte, i seria de doldre de no poder escoltar totes les veus que des d'un punt de vista elevat de col·laboració propugnen per aportar nous elements de judici, els quals poden ésser útils a la millor solució d'un problema que interessa vivament molts i diversos sectors de la ciutat.

El cor de la catedral de Barcelona fou construït el segle XIV en el seu emplaçament actual per conveniències litúrgiques, les mateixes que havien aconsellat solucions semblants a moltes altres catedrals i a esglésies conventuals i monàstiques. L'evolució soferta en algunes modalitats litúrgiques potser podria induir ara a la supressió o a la remoció del cor, si poguessin ésser negligits el valor artístic i el testimoni històric que fan del cor de la catedral de Barcelona una obra excepcional.

Aquest cor no constitueix, però, una obra d'art isolada, sinó lligada estretament a la catedral i a la història de la ciutat.

Durant el pontificat del bisbe Pere Planella fou construïda la bella cadira episcopal, decorada amb les imatges de dos sants el record dels quals està més unit que el de cap altre a la devoció vinculada a la catedral: santa Eulàlia, considerada filla de la ciutat i la seva màrtir i patrona, i sant Oleguer, el bisbe que, tot i la reconquesta de Tarragona i la investidura de la seva mitra arquebisbal, no deixà d'ésser bisbe de Barcelona, i ací morí i fou enterrat.

El seguidor en l'obra del cor, el bisbe Ramon d'Escales, gran defensor de la catedral, que ell dotà de bones ordinacions, cridà Jordi de Déu, l'antic esclau

de l'escultor Cascalls, per a la decoració, en pedra i alabastre, de la paret de tanca i l'escala de la trona, i Pere Sanglada, per a la construcció del cadirat del cor i les entalladures de la trona. L'any 1397, Pere Sanglada viatjà per França i Flandes per tal de trobar models adients al seu encàrrec, i arribà a Bruges, on pogué adquirir fusta sobrerera del cor de la catedral i carregar-la en una nau catalana que aleshores era al port.

Sota la direcció de Pere Sanglada, l'obra del cor pot considerar-se com a veritable escola de tallistes en la qual es formaren alguns mestres, com Pere Oller, autor, més tard, d'altres obres a la catedral de Barcelona i de l'altar major de la de Vic, o collaboraren mestres de prestigi, com Antoni Canet, que poc després esculpia en alabastre el sepulcre del bisbe Ramon d'Escales, el millor dels sepulcres gòtics de la catedral.

El segle xv deixà al cor importants senyals del seu pas, com la renglera inferior del cadirat i els pinacles, en l'obra dels quals treballaren principalment tallistes alemanys que a la fi del segle havien envaït el mercat artístic de Barcelona, com Miquel Luschner, el mateix que tallà el relleu de la porta de la Pietat dels claustres de la catedral, i Frederic de Kassel.

Cal arribar als primers decennis del segle xvi per a trobar al cor de la catedral de Barcelona un notable enriquiment al qual corresponen les obres en fusta i alabastre d'un gran escultor castellà, el burgalès Bartolomé Ordóñez. Són obra seva les potències o pàmpols que encapçalen les sèries de cadires, amb relleus d'extraordinari mèrit tant per l'execució com per l'elevat concepte de cadascuna de les composicions on són comparats passatges de l'Antic i del Nou Testament.

Així mateix és obra d'Ordóñez una part dels relleus en alabastre del reracor, aquella que es distingeix per l'energia de les actituds, per la finor del treball en les escenes de la vida de santa Eulàlia i pel bon estil dels altres relleus decoratius. La part deguda, molts anys després, a Pedro Villar, per bé que inferior en qualitat artística, és prou correcta per a no trencar la unitat de l'obra.

Coincidí la notable intervenció d'Ordóñez amb la celebració, a Barcelona, del Capítol de l'Orde del Toisó d'Or, l'any 1519, i la necessitat que aquesta solemnitat dugué d'adaptar el cor de la catedral, on havien de tenir lloc els actes religiosos d'aquell Capítol als costums de l'Orde com pintar al respall de les cadires els escuts dels cavallers que en aquella data el constituïen.

Aquesta circumstància dóna al cor de la catedral de Barcelona una importància singular no pas solament perquè és l'únic a Espanya que ostenta un testimoni tan directe de l'Orde del Toisó, sinó perquè la celebració del Capítol a Barcelona estigué rodejada de circumstàncies excepcionals que en fan més estimable el testimoni. L'acte de Barcelona comprengué, com era de rigor, la celebració de les honres fúnebres dels cavallers traspassats i la proclamació dels nous que ingressaven a l'Orde. Tingué, a més, però, el caràcter de reconeixença tàcita dels drets de Carles I a la reialesa hispana, malgrat l'existència de la seva mare, la reina Joana. Fou, encara, la preparació del camí vers la investidura de l'imperi, fet que comportà un dels canvis més importants que hagi sofert la política peninsular.

La catedral de Barcelona és declarada Monument Nacional en atenció al

valor artístic i històric del seu conjunt. Això no obstant, aquest valor li pervé d'una suma de valors parcials entre els quals cal creure que el cor té una bona part, tant pel que fa a l'obra d'art com pel que es refereix a la seva qualitat de testimoni històric. El cor, però, forma una sola unitat amb la trona, pot considerar-se també unit estilísticament amb el retaule de l'altar major, així mateix obra de fusteria, composta a manera de tabernacle arquitectònic sense imatges ni pintures, destinat a la santa Creu, titular de la catedral.

La remoció del cor hauria d'afectar forçosament el retaule de l'altar major i, també, la cripta. Es tracta, doncs, d'una empresa de gran envergadura, de la qual tot el temple hauria de sortir transformat.

Podríem suposar que aquests canvis representessin un guany en la disposició general de les naus. Seria, però, obtingut amb el sacrifici de molts elements valuosos: la transformació fins a un punt difícil de preveure, de la cripta on és el magnífic sepulcre de la Santa tinguda per patrona de la ciutat; la supressió del retaule de l'altar major, a l'obra del qual contribuï principalment el rei Pere *el Cerimoniós*, com un ex-vot que li recordava el temor de la guerra amb Castella; la mutilació, si més no, del cor, construït amb la constant i entusiasta contribució de bisbes i capitulars durant més de dos-cents anys, fins al punt de destinar a la seva obra els diners destinats a imatges importants com la de la Verge que, encara en el segle XIV, treballava l'argenter Vilardell, o els cabals de les obres pies. Són altres tants perills de pèrdues importants que caldria evitar fins on fos possible, si el projecte de supressió del cor central fos d'acompliment inevitable.

No és possible de suposar que una obra d'una tan gran responsabilitat pugui ésser duta a terme apressadament quan encara és hora oportuna de mesurar-ne el pro i el contra, no pas en discussions estèrils, sinó en la franca col·laboració que mai no ha de negar-se a empreses similars que afecten conviccions i sentiments col·lectius.

Barcelona, 26 de maig de 1951.

J. PUIG I CADAFAI. — A. DURAN I SANPERE.

A proposta de la seva Secció Històrico-Arqueològica, l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, en sessió plenària del dia 9 de juny, aprovà per unanimitat aquest informe i acordà presentar-lo a l'Excm. i Rdm. Sr. Bisbe de Barcelona.

Barcelona, 12 de juny de 1951.

El Secretari General accidental: JORDI RUBIÓ.

En resposta a la presentació d'aquest informe, l'INSTITUT rebé la següent lletra de Mons. G. Modrego i Casaus:

«EL OBISPO DE BARCELONA.

Barcelona, 12 de juliol de 1951.

M. I. Sr. D. Jordi Rubió i Balaguer, Secretari General accidental de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.

Ciutat.

Distingit i benivolgut amic: En resposta al seu atent ofici de data 12 del proppassat mes de juny, em plau manifestar el meu pregou agraïment a l'INS-

TITUT D'ESTUDIS CATALANS pel documentat informe que, sobre el Cor de la Catedral, aprovà en sessió plenària del dia 9 d'aquell mateix mes, i que, amb l'esmentat ofici, m'ha estat amablement tramès per V. S.

La importància documental d'aquest informe, i l'assenyada exposició que l'avalora, seran tingudes molt en compte en l'estudi i decisió d'aquest interessant afer, que tots volem solucionar de la millor manera.

Molt afectuosament saluda i beneeix el Sr. President, els Membres de la Junta i els Socis tots d'aqueixa distingida i honorable Corporació el seu afm. en Crist

† GREGORI, Bisbe de Barcelona.»